

Cách sử dụng những khái niệm giáo dục Phật giáo trong chương trình học cấp học viện

---

Polgaswatte Paramananda (*)

Thích Nữ Giác Nghiêm

Giới thiệu

Đức Phật là ánh sáng của đạo đức ở thế gian và là Giới sư vĩ đại từng sống trên trái đất này. Ngài là Đạo sư cao quý nhất công bằng xã hội. Ngài đã dũng cảm tuyên bố: *Một người sinh ra không bao giờ trở thành một người Chiên đà la hay người Bà la môn, mà chính vì hành vi của người ấy tạo thành một người Chiên đà la hay người Bà la môn.* Đức Phật là nhà giáo dục về lòng từ bi trải khắp muôn loài, ngài thực hành điều ngài đã dạy và dạy điều ngài đã thực hành (yatavaditathakariyathakaritathavadi). Đây là chuẩn mực phát triển một chương trình học cấp học viện trong ánh sáng của Phật giáo.

Theo tự điển của Webster, chương trình học như một chuỗi khóa học khu vực chuyên biệt và là một khóa học do viện giáo dục đưa ra.

(*) B. A. Hons, M.A., M.Ed., Sri Lanka, PhD, China

Đạo Phật đề ra một chương trình học cơ bản đạo đức có trí huệ. Về phương diện này, chương trình học cấp học viện cần đặt cơ sở trên sự thực hành Phật giáo: Tứ Vô Lượng Tâm (catubrahmavihara = Từ, Bi, Hỷ, Xả).

Các mục tiêu của chương trình học cấp học viện trên cơ sở khái niệm giáo dục Phật giáo trong diễn đàn toàn cầu

Xây dựng một chương trình học cấp học viện trong khía cạnh một hệ thống giáo dục cấp một hay cấp hai là công việc khó khăn. Các sinh viên ở cấp học viện có các đặc tính và mục đích tự do, dân chủ, động cơ đúng đắn, nên mục tiêu của chương trình học dành cho họ phải phù hợp để đáp ứng những khát vọng đó thật hiệu quả. Với khái niệm này, sự liên quan các phương diện đạo đức trong chương trình học rất quan trọng, như là một phương pháp có thể cảm nhận được để hóa giải bạo lực, bất đồng và khủng hoảng phát sinh trong đám đông học viện. Khái niệm giáo dục Phật giáo liên quan đến đạo đức đóng một vai trò vô cùng quan trọng trong mối liên hệ này. Khái niệm giáo dục Phật giáo chú trọng sự phát triển bất kỳ môn học nào trong chương trình học trí tuệ trên cơ sở thứ nhất – đạo đức và thứ hai là trên cơ sở – kiến thức.

Những mục tiêu của khái niệm Phật giáo đặt làm nền tảng cho chương trình học có thể là:

- Bổ sung giá trị đạo đức cho kiến thức hiện nay đang là nền tảng chương trình học.
- Giảm tối đa các khủng hoảng và bạo lực trong cộng đồng sinh viên.
- Tạo ra một cộng đồng có kiến thức và cảm xúc.
- Cung cấp tiêu chuẩn đạo đức trong việc xây dựng chương trình học cho bất kỳ môn học hay Luật nào.
- Đưa ra phương pháp cho các sinh viên để phát triển những kỹ năng lành mạnh một cách hiệu quả.

Phát triển chương trình học

Chương trình học cần cung cấp kinh nghiệm học tập cần thiết theo thực lực cá nhân để phát triển con người toàn diện các lĩnh vực đạo đức, trí huệ, thân thể, kỹ năng xã hội và thẩm mỹ học, để tất cả sinh

viên có thể trở thành những người tích cực, có trách nhiệm với xã hội, quốc gia và thế giới” (2002). Khái niệm về sự phát triển chương trình học rộng lớn này được những nhà giáo dục hiện đại giới thiệu, nhưng pha chương trình học giáo dục hiện đại có đạo đức trong thực tế không thành công. Giáo dục Phật giáo xây dựng trên cơ sở đạo đức, nhấn mạnh rằng *trí huệ mà không có đức hạnh là vô giá trị*. Con đường xây dựng kiến thức là tu dưỡng những giá trị tích cực và Đạo Phật khuyến tấn đó là cơ sở của kiến thức. Sử dụng Tứ Vô Lượng Tâm trong chương trình học cung cấp khuôn khổ linh hoạt để áp dụng cho bất kỳ loại môn học nào một cách thực tế. Chúng ta thấy hệ thống giáo dục hiện đại thực hành theo hướng công việc, có thể bỏ qua yêu cầu phẩm chất con người. “Nền văn minh và các viện giáo dục của chúng ta trở nên thế tục hơn như tài sản vật chất và hạnh phúc thế gian trở thành những mục tiêu của cuộc sống hơn cả hiện diện ở đời để cứu cánh. Trước cuối thế kỷ mười chín, mục tiêu học đường đã trở thành phần kinh tế lớn để nuôi dưỡng kiến thức thực tế có thể làm cho cá nhân và quốc gia cạnh tranh và phát triển thịnh vượng về mặt kinh tế” (Nord, 1997). Giáo dục theo hướng tài sản vật chất hoặc theo hướng công việc khiến các sinh viên không ngừng cạnh tranh với nhau. Chương trình học như thế của bất kỳ học viện giáo dục nào thực ra đặt trọng tâm để phát triển kỹ năng con người có thể phát sinh ý tưởng mới và sự đổi mới, ngoại trừ những cảm xúc. Khi phân tích nội dung chương trình học hiện đại, chúng ta thấy dường như nó tham gia vào các mục tiêu kinh doanh đổi mới trực tiếp liên quan tới việc gia tăng và phát triển kinh tế hơn là đạo đức. Đạo Phật cố vấn trong việc xây dựng chương trình học cấp học viện, yêu cầu các mục tiêu đổi mới và cả: Từ – Bi – Hỷ – Xả (upekka).

Fiala (2006) ba yếu tố chính để xem xét tạo thành kế hoạch một chương trình học:

1. Cá nhân phát triển toàn diện
2. Đất nước và nền kinh tế phát triển
3. Nhận ra sự quan trọng các giá trị về tính bình đẳng, dân chủ và nhân quyền lớn lao đối với ngành giáo dục.

Theo khái niệm giáo dục Phật giáo, cá nhân phát triển toàn diện là người phát triển tâm linh và xa hơn nữa để trở thành người phát triển tâm linh cần thực hành Bát Chánh Đạo (được gọi là Trung Đạo). Yêu

cầu của việc tu tập lâu dài đối với sự phát triển con người toàn diện là một dạng của đạo đức, bao gồm Bát Chánh Đạo và trong khuôn khổ này có thể phát triển chương trình học cấp học viện. Bát Chánh Đạo được minh họa trong thuật ngữ của ba thành phần:

1. Giới (Sila)
2. Định (Samadhi)
3. Tuệ (Panna)

Đức Phật dạy rằng Bát Chánh Đạo bao hàm ba thành phần: Giới, Định và Tuệ. Cá nhân phát triển toàn diện bắt đầu bằng Giới, đó là nền tảng của trí tuệ. Ba yếu tố của Bát Chánh Đạo: Chánh Ngữ, Chánh Nghiệp, Chánh Mạng được chứa đựng trong phần Giới. Đạo Phật yêu cầu chương trình học được đặt trên cơ sở Giới là con đường tới trí huệ. Chương trình học chuẩn bị trên đòi hỏi về nhu cầu xã hội và bị thay đổi dần trên nền tảng các mục tiêu hay những điều liên quan chính trị. Từ quan điểm cải cách giáo dục này, có cuộc thảo luận với chủ đề để xây dựng xã hội được đặt trên cơ sở kiến thức và những nhà làm chính sách giáo dục rất hứng thú việc lên kế hoạch chương trình học trên cơ sở một xã hội công bằng, một cuộc sống tốt đẹp. Giải thích cuộc sống tốt đẹp rất đơn giản, có thể là một cuộc sống xa hoa và mục tiêu trong chương trình học cũng đặt trọng tâm vào khả năng góp phần cho sự phát triển kinh tế tương lai. Phương diện này cũng mang tính thế tục và không được Đạo Phật tán thán. Phải xem xét Chánh Ngữ, Chánh Nghiệp, Chánh Mạng – ba yếu tố này trực tiếp đóng góp tới sự lợi ích của cá nhân và xã hội, nên sự phát triển của một chương trình học cấp học viện cần đặt nền tảng và xây dựng kiến thức trên Giới để tạo ra một con người được phát triển toàn diện.

“Theo Đạo Phật, một người toàn thiện cần phát triển cùng một lúc hai phẩm chất: Bi – lòng thương yêu (karuna) và Trí – trí tuệ (panna). Bi đại diện cho lòng thương yêu, sự thông cảm, sự tử tế, lòng khoan dung và những phẩm chất thánh thiện như thế về mặt cảm xúc hay là phẩm chất của trái tim; trong khi Trí sẽ đại diện cho mặt lý trí, hay những phẩm chất của tâm. Nếu một người phát triển thiên về cảm xúc mà thờ ơ về lý trí, có thể trở thành một kẻ vô trí tốt bụng. Nếu phát triển thiên về lý trí mà bỏ qua cảm xúc có thể khiến người ấy trở thành một người có lý trí lạnh lùng tàn nhẫn, vô cảm đối với những người khác. Một người toàn thiện phải phát triển cả hai mặt ngang

nhau. Đó là mục tiêu của nghệ thuật sống Phật giáo: Trí và Bi được liên kết chặt chẽ với nhau.” Rahula (1996)

Các yếu tố của một chương trình học tùy thuộc vào chính sách giáo dục quốc gia với sự hỗ trợ của các giá trị con người. Kennedy (2005) chỉ ra phương diện rộng của chương trình học:

1. Chương trình học như một kế hoạch khuyến khích học tập.
2. Chương trình học là tất cả kinh nghiệm học tập đã đối phó tại trường học, đã có kế hoạch, không có kế hoạch.
3. Chương trình học là một sự phản ánh những kỳ vọng mà xã hội có đối với những người trẻ.
4. Chương trình học như sự tuyên bố của các giá trị.

Trong khái niệm này, giá trị chương trình học là rất quan trọng, nhưng phải là các giá trị xã hội hơn là các giá trị kinh tế. Theo khái niệm giáo dục Phật giáo, các giá trị xã hội được giải thích như ý nghĩa của những hành vi lành mạnh và không lành mạnh. Nên sử dụng ba tham cứu chính có giá trị (Adhipattaya Damma) trong Kinh Bộ Tăng Chi¹ đối với mục đích này trong việc phát triển chương trình học cấp học viện. Khi chương trình học là một kế hoạch học tập hay dữ liệu thực hành, ba tham cứu chính này căn bản là có thể được dùng như một tiêu chuẩn để thảo luận mẫu đạo đức của một chương trình học. Chúng quan trọng trong mối liên hệ này:

1. Liên quan đến lương tâm của riêng mình: (Ngã Tăng Thượng – Attadhipateyya). Một người nên để ý hành vi trước khi làm với lương tâm của riêng mình.
2. Liên quan tới những qui ước/ tập tục ở thế gian: (Lokadhipateyya – Thế giới Tăng Thượng). Những tập tục/ qui ước ở đời cần được nhận như một chuẩn mực để đánh giá hành vi trước khi làm.
3. Liên quan tới Pháp: (Dhammadhipateyya – Pháp Tăng Thượng). Trước khi thực hiện một hành vi nên xem xét giá trị đạo đức của nó theo Pháp.

---

1. Anguttaranikaya – Kinh Bộ Tăng Chi, Q. I, Ch.III, Phẩm Sứ giả của Trời, Bài Tăng Thượng, Trang (164-166), HT. T. Minh Châu dịch, Trường Cao Cấp Phật Học VN Cơ sở II, 1988

Chương trình học là một kế hoạch hoạt động vì mục tiêu học tập và sự đánh giá là phần chính trong việc học bất kỳ môn học nào. Chuẩn mực trên đây có thể áp dụng đối với việc xếp lớp mỗi môn học trong sự phát triển chương trình học cấp học viện. Từng có cuộc thảo luận cách để áp dụng các khía cạnh đạo đức đối với chương trình học khoa học, người ta giả định rằng hoặc lớp khoa học hay lớp toán học là vì lợi ích của loài người, nên việc bao hàm các khía cạnh đạo đức trong sự phát triển bất kỳ loại chương trình học nào là phần cần thiết trong hệ thống giáo dục hiện đại cao hơn. Thực sự lý trí mà không có cảm xúc là vô giá trị và hệ thống giáo dục hiện đại đặt trọng tâm chủ yếu vào kiến thức được làm nền tảng cho xã hội. Nhưng xây dựng con người toàn diện mà bỏ qua phương diện đạo đức xã hội là không thể được. Việc phác họa và thực hiện ba tham cứu trên trong chương trình học giúp con người cư xử hiệu quả trong việc xây dựng xã hội. Đôi khi, có sự khác nhau giữa ý tưởng và thực tế trong sử dụng đạo đức làm cơ sở cho chương trình học cấp học viện, nhưng tách biệt phương diện đạo đức trong việc phát triển một chương trình học là sự thất bại lớn của hệ thống giáo dục phổ thông.

Đạo Phật khuyến quan tâm đến các sinh viên thông minh trong việc phát triển một chương trình học. Để có chương trình học thành công cần bao hàm bốn yếu tố qui định trong Kinh Bộ Tăng Chi² đóng một vai trò quan trọng liên quan đến khái niệm giáo dục Phật giáo:

1. Uggatitannu – Biết một cách tổng quát (sinh viên thông minh)
2. Vipacitanna – Biết một cách rộng rãi với các chi tiết (sinh viên có thể hiểu với sự giới thiệu ngắn.)
3. Neyyu – Biết cần phải hướng dẫn (sinh viên có thể hiểu bằng những lời chú giải.)
4. Badaparama – Học thuộc lòng, nhưng không hiểu (sinh viên có thể hiểu với sự cố gắng lớn.)

Chương trình học khuyến khích sinh viên hành động trong môn học đặc biệt đó, nhưng sinh viên là tiềm năng trong việc theo đuổi chương trình học. Ở khía cạnh này các yếu tố trên đang đóng vai trò quan trọng và được sử dụng trong tiến trình của chương trình học. Bốn yếu

---

2. Anguttaranikaya – Kinh Bộ Tăng Chi, Q. I, Phẩm Loài người, Bài Lanh trí, Trang 517, HT. T. Minh Châu dịch, Trường Cao Cấp Phật Học VN Cơ sở II, 1988

tổ này giải đáp nhiều câu hỏi trong việc phát triển một chương trình học liên quan đến sinh viên thông minh. Yếu tố số một và cao nhất là đạo đức trong khái niệm giáo dục Phật giáo, đó là nền tảng của trí huệ.

“Đạo Phật là đạo đức và luân lý từ đầu đến cuối...Bởi vì, Đạo Phật chuyên biệt với giá trị đạo đức của một hành vi, động lực và ý định của một hành động được đánh giá có liên quan đến phương cách trung thực hay không trung thực được nuôi dưỡng trong việc thực thi một hành động.” (Gnanarama, 2000)

Cổ vũ sự phát triển và đổi mới của học viện được đặt nền tảng trên chương trình học trong ánh sáng của khái niệm giáo dục Phật giáo là điều tiên quyết và trách nhiệm của những nhà giáo dục Phật giáo. Bao gồm đạo đức trong chương trình học, những yếu tố tâm lý cần thiết được xem xét trong việc phát triển chương trình học cấp học viện, làm cho khái niệm này thành công trong đời.

Kết luận:

Đạo Phật được coi là xuất hiện vì lòng thương tưởng đối với loài người và do vậy, khái niệm giáo dục Phật giáo được đặt trên nền tảng đạo đức và trí tuệ. Đạo Phật đề nghị rằng các nguyên tắc chương trình học hiện đại có đạo đức và kết quả: các sinh viên có được kiến thức và những kỹ năng trên cơ sở đạo đức. Đây là cách sáng tạo ra những công dân có tính nhân văn trong đời.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

AnguttaraNikaya, I,II, (2005), Buddhist cultural centre, Dehiwala.

Basic Education curriculum Guide, (2002) Curriculum Development Council Secretariat, Hon Kong.

Fiala,F, (2006) “Educational ideology and the school curriculum”, In Benavot, A. andBraslavsky, C.,(eds), School knowledge in comparative and historical perspective, Hong Kong.

Gnanarama,Pategama, (2000),Essentials of Buddhism, Singapore,.

Kennedy, K. (2005). Changing schools for changing times – New directions for the school curriculum in Hong Kong. Hong Kong: Chinese University Press.

Nord, A. Warren, (1997) “ Multiculturalism and Religion”, In Ovando, J. Carlos, McLaren,(eds), The politics of Multiculturalism and Bilingual Education, Students and teachers caught in the cross fire, Boston,.

Rahula, Walpola (1996), What the Buddha taught, Buddhist Cultural Centre, Dehiwala,.